

Examen HAVO 2007

tijdvak 1
vrijdag 1 juni
13.30 - 16.30 uur

management & organisatie

Bij dit examen horen een bijlage en een uitwerkbijlage.

Dit examen bestaat uit 32 vragen.
Voor dit examen zijn maximaal 61 punten te behalen.
Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

Als bij een vraag een verklaring, uitleg of berekening gevraagd wordt, worden aan het antwoord meestal geen punten toegekend als deze verklaring, uitleg of berekening ontbreekt.

Geef niet meer antwoorden (redenen, voorbeelden e.d.) dan er worden gevraagd. Als er bijvoorbeeld twee redenen worden gevraagd en je geeft meer dan twee redenen, dan worden alleen de eerste twee in de beoordeling meegeteld.

Opgave 1

Handelsonderneming Witgoed verkoopt voornamelijk wasmachines en wasdrogers. Bij Witgoed kunnen de klanten geen gebruik maken van koop op afbetaling maar wel van huurkoop.

- 1p 1 Leg uit wat het voordeel voor Witgoed is om wel huurkoop toe te passen en geen koop op afbetaling.

Een klant koopt een wasmachine met een adviesprijs van € 1.500,-. Witgoed sluit met deze klant een huurkoopcontract af. Hierbij heeft de klant de keuze tussen twee verschillende looptijden:

- 1 twaalf maandelijkse termijnen van elk € 140,-;
- 2 zestien maandelijkse termijnen van elk € 105,-.

- 2p 2 Leg uit bij welke van de twee genoemde looptijden het rentepercentage het laagst is.

Opgave 2

Bij deze opgave horen vijf informatiebronnen. In informatiebron 1 zijn van Juices & Salads (J&S) de balansen per 31 december 2003 en 2004 en de winst- en verliesrekeningen over 2003 en 2004 opgenomen. In informatiebron 2 is een aantal kengetallen van de grootste horecaondernemingen in de Verenigde Staten opgenomen. Informatiebron 3 gaat over de invloed van het werkklimaat op de resultaten van de onderneming. Informatiebron 4 bevat gegevens over de werknemers van J&S en van Starbucks. Informatiebron 5 is een gedeelte uit het rapport van de bedrijfseconomische medewerker aan de directie van J&S.

Juices & Salads (J&S) is een keten van snackbars in de Verenigde Staten die voornamelijk versgeperste fruit- en groentesappen en gezonde salades verkoopt. Het hoofd van de afdeling P&O (Personeel en Organisatie) is van mening dat door het voeren van een beter personeelsbeleid de winst van de onderneming zal verbeteren. Hij baseert zijn mening op een publicatie in het Amerikaanse zakenblad Fortune.

In maart 2005 stelt het hoofd P&O voor dat J&S het personeelsbeleid moet verbeteren door meer geld uit te geven aan professionele training en motivatie van alle werknemers.

Om het voorstel te ondersteunen wil hij een bedrijfseconomische medewerker laten aantonen dat door het geven van professionele training en het motiveren van medewerkers, de winst van J&S over 2006 zal toenemen.

Een van de branchegenoten die bekend staat om het zeer goede personeelsbeleid met onder andere professionele training, is Starbucks. De medewerker vergelijkt deze onderneming met J&S.

Om de resultaten van beide ondernemingen te vergelijken maakt de medewerker gebruik van de rentabiliteitscijfers van het eigen vermogen van beide ondernemingen en niet van de absolute winstbedragen.

- 2p **3** Leg met behulp van informatiebronnen 1 en 2 uit waarom bij vergelijking van resultaten van deze twee ondernemingen het onjuist is om de absolute winstbedragen te vergelijken.
- 2p **4** Bereken met behulp van informatiebron 1 de rentabiliteit van het eigen vermogen van J&S over het jaar 2004 (zie *formuleblad*).
- 1p **5** Bepaal, mede met behulp van informatiebron 2, of de rentabiliteit van het eigen vermogen van J&S over 2004 beter of slechter is dan de rentabiliteit van het eigen vermogen van Starbucks over 2004.

Volgens informatiebron 3 levert training en motivatie een beter werkklimaat (werknemerstevredenheid) op.

- 2p **6** Op grond van welk gegeven uit informatiebron 4 kan de bedrijfseconomische medewerker van J&S aantonen dat het betere personeelsbeleid van Starbucks leidt tot een beter werkklimaat? Licht het antwoord toe.

Een beter werkklimaat leidt bij een gelijkblijvende omzet tot verlaging van de loonkosten per product.

- 2p **7** Noem twee elementen die in informatiebron 3 vermeld staan, die tot gevolg kunnen hebben dat de loonkosten per product dalen. Licht het antwoord toe.

Volgens informatiebron 3 levert een beter werkklimaat ook een hoger niveau van klanttevredenheid op, waardoor een hogere omzet gehaald kan worden.

- 2p **8** Leg uit hoe een hogere klanttevredenheid een hogere omzet tot gevolg kan hebben.

De medewerker heeft berekend dat, door de voordelen die in informatiebron 3 worden vermeld, de loonkosten van de vestigingen in 2006 met 3% kunnen dalen ten opzichte van 2004.

- 1p **9** Bereken met behulp van informatiebron 1 de verwachte loonkosten van de vestigingen voor 2006 afgerond op 1.000 dollar.

In informatiebron 5 staan de conclusies van de bedrijfseconomische medewerker.

- 2p **10** Bereken met behulp van de informatiebronnen 1 en 5 de verwachte omzet voor 2006 afgerond op 1.000 dollar.

De bedrijfseconomische medewerker heeft verondersteld dat het brutowinstpercentage in 2006 gelijk zal zijn aan het brutowinstpercentage van 2004 (zie informatiebron 5).

- 2p **11** Bereken de verwachte inkoopwaarde van de omzet voor 2006 afgerond op 1.000 dollar.

- 3p **12** Leg, mede met behulp van een berekening uit, of de bedrijfseconomische medewerker van J&S er in is geslaagd aannemelijk te maken dat de winst kan toenemen als J&S meer geld gaat uitgeven aan training van medewerkers. Maak hiervoor gebruik van de uitwerkbijlage die bij deze vraag hoort.

Opgave 3

In deze opgave wordt geen rekening gehouden met btw.

Verhagen bv handelt onder andere in kleine trampolines. De trampolines worden verkocht aan bouwmarkten en tuincentra.

Voor de voorraadwaardering past Verhagen bv het lifo-systeem toe.

Op 1 april 2007 zijn 250 trampolines met een inkoop prijs van € 77,- per stuk in voorraad.

In april 2007 hebben de volgende inkopen en verkopen plaatsgevonden:

2 april	ingekocht	300 trampolines à € 78,-;
11 april	verkocht	500 trampolines à € 89,-;
21 april	ingekocht	600 trampolines à € 79,-;
24 april	ingekocht	200 trampolines à € 79,50;
26 april	verkocht	720 trampolines à € 89,-.

2p **13** Bereken de brutowinst, die Verhagen bv heeft behaald met de verkoop op 26 april 2007.

2p **14** Bereken de waarde van de voorraad trampolines op 30 april 2007.

Verhagen bv gaat in mei 2007 een korting aan de afnemers geven als die de trampolines op een in het oog springende plaats in de verkoopruimte neerzetten.

2p **15** Past Verhagen bv door het geven van deze korting de pushdistributie of de pulldistributie toe? Motiveer het antwoord.

Opgave 4

In deze opgave wordt geen rekening gehouden met btw.

Stalenhoef bv handelt uitsluitend in één soort stalen kantoorkasten. Op het eind van het jaar stelt Stalenhoef bv met behulp van de kostprijs, de verkoopprijs vast voor het daaropvolgende jaar.

Om de verkoopprijs voor 2006 per kast vast te stellen heeft de financieel medewerker van Stalenhoef bv de volgende opstelling gemaakt:

gemiddelde inkoopprijs	€ 130,-
inkoopkosten	- 7,09
algemene kosten	- 21,-
verkoopkosten	<u>- 9,07</u>
kostprijs	€ 167,16

Voor 2006 is de nettowinstopslag 16% van de verkoopprijs.

- 2p **16** Bereken het verkoopresultaat als in 2006 6.000 kasten verkocht worden.

In 2006 heeft Stalenhoef bv 6.000 kasten verkocht tegen de vastgestelde prijs. Hiervoor zijn onderstaande werkelijke kosten gemaakt:

inkoopwaarde van de verkopen exclusief inkoopkosten	€ 780.200,-
inkoopkosten van de verkochte kasten	- 48.100,-
algemene kosten	- 147.000,-
verkoopkosten	<u>- 54.300,-</u>
totaal	€ 1.029.600,-

- 1p **17** Bereken de gerealiseerde winst van Stalenhoef bv over 2006.
- 3p **18** Bereken het gezamenlijke budgetresultaat op de algemene kosten en verkoopkosten over 2006. Vermeld of het gezamenlijke resultaat voordelig of nadelig is.

Opgave 5

Bij deze opgave horen vier informatiebronnen, de bronnen 6 tot en met 9. In informatiebron 6 zijn gegevens opgenomen over de blokhut Kjeld. Informatiebron 7 gaat over de investering in roeiboten. In informatiebron 8 is een grafiek opgenomen over de totale vermogensbehoefte van 't Dobberke. Informatiebron 9 is een brief van de accountmanager van de Frieslandbank aan mevrouw T. Sikkema.

In deze opgave wordt geen rekening gehouden met btw.

De familie Sikkema is eigenaar van 'De Dobber', een goed lopende speciaalzaak op het gebied van sportvisserijartikelen. De laatste jaren komen vooral in de zomermaanden veel campinggasten uit het waterrijke natuurgebied de Aldegeasten. De zaak is daardoor te klein geworden. Uitbreiding op de huidige plaats is echter onmogelijk. Wel zijn er uitbreidingsmogelijkheden op een camping in het natuurgebied de Aldegeasten.

De familie Sikkema laat Tineke Sikkema het plan voorbereiden om met ingang van 2008 een eenvoudige nevenvestiging (met de naam 't Dobberke) te openen op de camping.

- 2p **19** Noem één voordeel en één nadeel voor onderneming De Dobber van het starten van deze nevenvestiging.

Met de campingeigenaar is Tineke overeengekomen dat zij voor de grond een bedrag van € 2.500,- betaalt en dat zij zelf voor de bedrijfsruimte zal zorgen. Als bedrijfsruimte heeft Tineke voor blokhut Kjeld (zie informatiebron 6) gekozen. Naast de aankoop van de grond, zijn er volgens Tineke geen andere uitgaven voor de bouw van de blokhut, dan de uitgaven genoemd in informatiebron 6.

- 2p **20** Bereken de aanschafwaarde van het gebouw plus de grond, als Tineke bij de aankoop van de blokhut gebruik maakt van de kortingsregeling bij contante betaling.

Tineke wil gebruik maken van de unieke ligging van 't Dobberke en gaat naast de verkoop van sportvisserijartikelen ook roeiboten verhuren. Voor de aanschaf van 15 roeiboten zal Tineke de aanbieding van C&B Innovations bv als uitgangspunt nemen. Zie informatiebron 7.

- 1p **21** Bepaal met behulp van informatiebron 7 de aanschafwaarde van de roeiboten die aan de eisen van Tineke voldoen.

Omdat Tineke niet over voldoende eigen vermogen beschikt, zal ze een deel moeten lenen waarover zij een maximale rente van 6% per jaar wil betalen. Om de totale vermogensbehoefte vast te stellen, stelt Tineke de openingsbalans per 01-01-2008 van 't Dobberke (zie uitwerkbijlage) op.

- 4p **22** Stel met behulp van informatiebron 8 de openingsbalans per 01-01-2008 van 't Dobberke op. Gebruik daarbij de uitwerkbijlage die bij deze vraag hoort.

Tineke heeft in verband met de kredietaanvraag de openingsbalans samen met haar prognose van de vermogensbehoefte voor de eerste 6 jaar (zie informatiebron 8) opgestuurd naar de accountmanager van de Frieslandbank.

- 2p **23** Bepaal met behulp van informatiebron 8 de looptijd van de banklening en van de jaarlijkse aflossingsbedragen waarvan Tineke is uitgegaan bij de opstelling van de prognose.

De openingsbalans en de prognose van de vermogensbehoefte worden in het overleg over de kredietaanvraag bij de Frieslandbank met de bankmedewerker besproken. In dit overleg brengt de bankmedewerker naar voren, dat volgens informatiebron 8 de totale vermogensbehoefte gelijk blijft, terwijl de omvang van het vreemd vermogen elk jaar daalt.

- 2p **24** Noem twee manieren waarop het eigen vermogen van 't Dobberke kan toenemen.

De bankmedewerker merkt tijdens het overleg op dat, volgens hem, door de aanschaf van de vaste activa bij de start van 't Dobberke, de totale vermogensbehoefte na de start van 't Dobberke zal dalen.

- 1p **25** Leg uit waarom de totale vermogensbehoefte van 't Dobberke na de start zou kunnen dalen.

- 2p **26** Leg met behulp van de door Tineke verstrekte informatie uit, dat aan de solvabiliteitseis van de Frieslandbank (zie informatiebron 9) zal worden voldaan. Motiveer het antwoord met een berekening (*zie formuleblad*).

- 2p **27** Toon door middel van een berekening aan dat het rentepercentage van de door de Frieslandbank aangeboden lening binnen de door Tineke gestelde grens van maximaal 6% valt.

Let op: de laatste vragen van dit examen staan op de volgende pagina.

Opgave 6

Handelsonderneming DRAF handelt in chemische producten. Ze wil het assortiment uitbreiden met de chemische vloeistof, catdraf. Voor de uitbreiding is een aparte loods nodig. De jaarlijkse constante kosten nemen daardoor toe.

De afdeling calculatie heeft met behulp van het technisch rapport van deze geplande uitbreiding, onderstaand schema voor 2008 opgesteld:

afzet in liters	totale kosten in euro's	totale opbrengsten in euro's
100.000	245.000	160.000
300.000	395.000	480.000
500.000	545.000	800.000

De afdeling calculatie gaat ervan uit dat de omvang van de afzet geen enkele invloed heeft op de verkoopprijs en op de variabele kosten per liter catdraf.

- 2p **28** Bereken met behulp van het schema voor 2008 de begrote variabele kosten per liter catdraf.
- 3p **29** Bereken voor 2008 de break-even afzet in liters catdraf (*zie formuleblad*).

Opgave 7

Media Plaza is een grote detailhandelsonderneming. Ze overweegt de schotelantenne Aiwo, een B-merk, in het assortiment op te nemen als aan de volgende voorwaarden voldaan wordt:

- Op de schotelantenne moet een brutowinstmarge behaald worden van 50% van de inkoopprijs.
  - De maximale consumentenprijs inclusief 19% btw mag € 299,- zijn.
- Bij een prijs van € 299,- verwacht Media Plaza 1.000 schotelantennes Aiwo in 2007 te kunnen verkopen.

- 1p **30** Hoe wordt de prijsstelling genoemd die Media Plaza toepast door de verkoopprijs van de schotelantenne net onder de driehonderd euro te houden?
- 2p **31** Bereken de inkoopprijs exclusief btw die Media Plaza maximaal wil betalen aan de leverancier van de schotelantenne Aiwo.

Als men een B-merk vergelijkt met een A-merk dan zit het verschil niet alleen in de lagere prijs voor het B-merk, maar ook ten aanzien van het product.

- 1p **32** Geef één voorbeeld waarin het A-merk verschilt van het B-merk ten aanzien van het marketinginstrument 'product'.

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift, dat na afloop van het examen wordt gepubliceerd.